

Till Socialdepartementet

Ert Dnr: S2026/00236

Betänkandet Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)**Sammanfattning**

Stockholms stad *tillstyrker* i huvudsak utredningens förslag och bedömer att de stärker barnrättsperspektivet, rättssäkerheten och kvaliteten i LVU-tillämpningen.

Samtidigt *avstyrker* staden några av de mer centrala förslagen, då de bedöms riskera att undergräva socialtjänstens legitimitet, skapa otydlighet i ansvarsfördelningen eller leda till onödig byråkrati.

Det är i grunden positivt att lagstiftningen som reglerar samhällsvården moderniseras. Barnens rättigheter sätts tydligare i centrum, både när det gäller insyn och möjlighet att påverka, samtidigt som stödet till vårdnadshavare stärks.

Sammantaget innebär förslagen en tydlig ambitionshöjning, men för att de ska få verklig effekt krävs att landets kommuner tillförs mer resurser och förbättrat stöd från exempelvis socialstyrelsen. Annars riskerar detta att leda till längre handläggningstider och en ojämlik tillämpning över landet.

Ställningstaganden**Ökad sakkunskap i LVU-processen**

Stockholms stad *avstyrker* en ökad och mer formaliserad användning av sakkunniga i LVU-processen. Stockholms stad ser dock positivt på att expertkunskap kan användas som stöd tidigt i utredningsprocessen genom att socialnämnder vid behov inhämtar utlåtanden för att stärka beslutsunderlagen.

Stockholms stad bedömer att förslagen i sin nuvarande utformning inte är tillräckligt analyserade vad gäller konsekvenser, genomförbarhet och kostnader. Det finns en risk att sakkunnigas utlåtanden får ett alltför stort genomslag, vilket kan försvaga socialnämndens och domstolens självständiga ansvar för bedömningar. Därtill finns risk för otydlighet i ansvarsfördelningen om sakkunnigas bedömningar får stort genomslag i praktiken, samtidigt som det formella ansvaret fortsatt ligger hos socialtjänsten. En ökad och mer formaliserad användning av sakkunniga, särskilt om den tyngdpunktsförskjuts till

domstolsförhandlingen, kan påverka tilliten till socialtjänsten negativt. Det kan uppfattas som att socialsekreterares egna professionella bedömningar inte är tillräckliga, vilket riskerar att undergräva legitimiteten i besluten och försvåra samarbetet med berörda familjer. Sammanfattningsvis bedömer Stockholms stad att ökad sakkunskap är önskvärd, men att den bör integreras tidigt i processen och utformas så att den stärker – snarare än ersätter – socialtjänstens professionella ansvar och relation till de berörda.

Ska åklagare få fatta beslut om omedelbart omhändertagande?

Stockholms stad *tillstyrker* utredningens bedömning att åklagare inte bör ges en generell rätt att fatta beslut om omedelbart omhändertagande, utan att identifierade brister i stället bör hanteras inom ramen för nuvarande system.

Tidsfrister vid beslut om omedelbart omhändertagande m.m.

Stockholms stad *tillstyrker* förslaget om förtydligade tidsfrister vid omedelbart omhändertagande enligt LVU. Förslaget innebär att den nuvarande ordningen med ett skyndsamhetskrav i form av att underställning ska ske utan onödigt dröjsmål, som i dag följer av lagens allmänna krav och praxis, kompletteras med en uttrycklig yttersta tidsfrist om senast en vecka. En sådan tydligare reglering, tillsammans med ett uttryckligt lagstöd för undantag i situationer där verkställigheten annars riskeras, bedöms stärka rättssäkerheten och förutsebarheten i handläggningen.

Förutsättningar för att ett omhändertagande av vård ska upphöra

Tydligare och mer enhetlig prövning av vårdens upphörande

Stockholms stad *tillstyrker* utredningens förslag. Den föreslagna stegvisa prövningsmodellen tydliggör vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen och minskar risken för att otydliga begrepp, såsom kravet på ”varaktig och genomgripande förändring”, i praktiken får en alltför styrande betydelse.

Stockholms stad bedömer att detta bidrar till en mer konsekvent rättstillämpning, minskar risken för att tvångsvård pågår längre än nödvändigt samt stärker fokus på barnets bästa och möjligheten till återförening.

Skärpt rättslig kontroll genom obligatorisk domstolsprövning

Stockholms stad *avstyrker* förslaget om obligatorisk domstolsprövning var sjätte månad vid vård enligt 3 § LVU. Även om syftet är att stärka den rättsliga kontrollen, bedöms nuvarande ordning redan tillgodose detta genom möjligheten till överklagande och rättslig prövning på initiativ av berörda parter. Den föreslagna ordningen riskerar att medföra ökad administrativ belastning och komplexitet i handläggningen, både för socialtjänst och domstolar, utan att tillföra ett tydligt mervärde i fråga om rättssäkerhet.

Stockholms stad bedömer att nuvarande system i tillräcklig utsträckning säkerställer nödvändig rättslig kontroll av vårdens.

Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och vårdens upphörande

Reglering av drogtestar – behov av förtydligade och enhetliga tillämpningsramar

Stockholms stad *tillstyrker* förslagen om mer enhetliga regler kring drogtestar, under förutsättning att proportionalitet och integritet säkerställs i tillämpningen. Socialnämnden ska även fortsättningsvis kunna kontrollera om vårdnadshavare eller föräldrar är påverkade av alkohol eller narkotika, och det förtydligas att detta i vissa fall kan innebära beslut om drogtest. Sådana beslut ska dock endast fattas när mindre ingripande åtgärder inte är tillräckliga och när åtgärden är proportionerlig. Drogtestar bör fortsatt utgöra ett kompletterande verktyg och inte en generell kontrollregel, och en skyldighet att lämna test ska inte kunna genomdrivas med tvång eller sanktioner.

Ansvarsfördelning och finansiering av drogtestar i LVU-ärenden

Stockholms stad *tillstyrker* förslaget att socialnämnden anvisar provtagning, regionen genomför tester och kommunen står för kostnaden. Förslaget bedöms tydliggöra ansvarsfördelningen och minska nuvarande otydlighet, vilket kan motverka praktiska hinder såsom inställda umgängen. Sammantaget bidrar detta till en mer likvärdig och rättssäker tillämpning med barnets bästa i fokus.

Informationsskyldighet och stöd till vårdnadshavare vid placering

Stockholms stad *avstyrker* förslaget om att utse en särskild socialsekreterare, då det riskerar att leda till otydlig ansvarsfördelning och en fragmentisering av arbetet. Stockholms stad delar dock bedömningen att informationen till vårdnadshavare behöver förbättras och att ett mer strukturerat föräldrastöd är nödvändigt för att stärka delaktighet och möjliggöra förändring. Behovet bedöms i stället kunna tillgodoses genom utvecklade arbetssätt inom befintlig organisation. Stockholms stad och ett antal andra kommuner driver idag stödverksamhet för målgruppen under namnet Stella. Där ges vårdnadshavare samtalsstöd, hjälp att tolka handlingar och även medföljare till möten med socialtjänstens övriga delar. Ett ökat statligt ansvar för att liknande verksamhet kan erbjudas i hela landet är önskvärt. Socialstyrelsen har en viktig roll i att ta fram stöd och vägledning.

Regleringen av umgänge samt närståendes rätt till rättslig prövning

Stockholms stad *avstyrker* förslaget att utvidga regleringen till att uttryckligen omfatta syskon och andra närstående på motsvarande sätt som vårdnadshavare. Även om det är angeläget att stärka rättssäkerheten för barnets nätverk, bedöms förslaget öka komplexiteten och risken för olika tolkningar snarare än att skapa

ökad likvärdighet. Stockholms stad anser att nuvarande problem i första hand bör hanteras genom tydligare vägledning och en mer enhetlig tillämpning av gällande regelverk.

Uppföljning av ett barns situation

Stockholms stad *tillstyrker* förslagen om utökade möjligheter till uppföljning av barns situation efter avslutad vård. Möjlighet till tidsbegränsad uppföljning, upp till ett år, bedöms skapa bättre förutsättningar att uppmärksamma kvarstående eller återkommande behov av stöd och skydd. Samtidigt finns behov av att vissa centrala begrepp förtydligas för att säkerställa en enhetlig och rättssäker tillämpning.

Stockholms stad *tillstyrker* en tydligare reglering av ansvarsfördelningen mellan kommuner vid uppföljning. När det gäller skyddet för syskon delar Stockholms stad utredningens bedömning att detta behöver stärkas. Att skydds- och förhandsbedömningar även omfattar syskon och andra barn i samma hushåll är en viktig åtgärd för att säkerställa att inga barn förbises.

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande
Enligt delegation

Yttrandet antas i enlighet med punkten 3:22 i Delegationsordning för stadsledningskontoret, rotlar och partikanslier